



Avesta Whiskysällskaps provning nr 25 2007-09-01

Sammanfattning

Text: Arne Hellberg. Foto: Arne Hellberg

Föreningens första provning efter sommaruppehållet genomfördes i Masarnas lokal i Avesta. Provningsledare var delar av föreningens styrelse. Antal deltagare var 48 på plats samt 2 som valt att ta småflaskor.

Generell information

Styrelsen hälsade deltagarna välkomna och informerade om följande

- Specialerbjudandet: Det som har beställts lämnas ut i morgon, 2007-09-02.
- Whisky Convention: 12 medlemmar har anmält sig. Sista chansen att anmäla sig är nu under provningen.
- SWF buteljering 2007: Kort statusrapport och preliminär info om tilldelning. Mer info senare.
- AWS Provning 26: Kort info, inget materbjudande, start 19:00, inbjudan kommer ut inom kort.
- AWS Resa till Skottland 2008: Kort info, preliminärt i september, 8 dagar, olika besöksmål. Mer info senare

Föredrag och Provning

Arne Hellberg förklarade upplägget för dagen, där vi först går igenom vad som är skotsk whisky och hur den tillverkas, för att därefter gå in på kvällens tema, skottlands whiskyregioner. Detta kommer att vara en öppen provning så vi dricker våra glas vartefter vi presenterar region för region.


Arne tog därefter en halvtimme till att visa en presentation som beskrev vad som är specifikationen för skotsk maltwhisky, mycket kortfattat viktiga steg i den whiskyns historia och fortsatte med tillverkningsprocessen där han kortfattat, med hjälp av bilder, beskrev stegen mältning, mäsning, jäsning, destillering och buteljering. Därefter blev det 15 minuters paus innan provningen.



Regionerna i Skottland

Arne gav kortfattat bakgrunden till gränsdragningen mellan Lowland och Highland, vilket var en skatteteknisk historia, och lite kort om hur regionerna var uppdelade. Sedan lämnade han order vidare till Kent Ahlenius.

LOWLAND

	<p>Kent började med den första presentationen som handlade om regionen Lowland. Vi smakade i samband med presentationen av den 8-åriga whisky från Littlemill.</p> <p>Nedan följer en kort sammanfattande beskrivning över regionen.</p>
---	--

Regionen tycker Det skotska fastlandet som angränsar i söder mot England och i norr mot regionen Highlands. Gränsen mellan Lowlands och Highlands kan beskrivas som en diagonallinje mellan viken *Firth of Clyde (Dumbarton)* på västkusten och viken *Firth of Toy (Dundee)* på ostkusten. Regionen ligger i höjd med ett område mellan Dansk-Tyska gränsen och Halmstad i Sverige,

Gränsen mellan Highland och Lowland var från början en skatteteknisk gräns. 1784 stiftades en ny maltskattelag (Wash Act) som byggde på ett nytt upplägg. Man hade insett att det var omöjligt med en effektiv kontroll av hur mycket whisky som producerades i högländerna. Det gick dock men ganska stor säkerhet att kontrollera detta i lågländerna dit kronan lättare kunde ta sig och därmed också utöva viss kontroll. Skatten i högländerna skulle nu beräknas efter pannornas storlek medan lågländerna beskattades efter mängden mäsik. Därmed behövde myndigheterna dra en gräns mellan hög- och lågländer på kartan. Gränsen modifierades sedan 1797.

Då den här regionen hade ett utbyggt vägnät och var närmast storstäderna som Glasgow och Edinburgh och de blandnings och buteljeringsfirmor som fanns i området var det främst här som man byggde destillerier och installerade högeffektiva Coffey-pannor under expansionen på 1800-talet. Det var en snabb expansion som också ledde till överproduktion vilket medförde att en stor del av de nybyggda destillerierna fick läggas ner under den senare delen av samma sekel.


Lågländerna är ett fruktigt jordbrukslandskap som populärt kallas Skottlands trädgård.

Maltwhisky från Lowland anses mild och oartikulerad med en söt och lätt eftersmak med knapps märkbar torvighet. Typisk är också en lätt kropp, svag doft av gräs och mild maltighet. Den kan också ha en rätt komplex sötma.


Det finns idag tre aktiva destillerier i Lågländerna. De är

- Auchentoshan
- Bladnoch
- Glenkinchie

Prov nr 1 - Littlemill 8 år

	<p>Då provningen var inriktad på grunderna i whiskytillverkning och de olika skotska regionerna så noterade vi inget speciellt om respektive whisky.</p> <p>Se istället presentationen av respektive destilleri längre ner i sammanfattningen.</p>
---	--

HIGHLAND

	<p>Pigge Sundberg presenterade regionen Highland och vi smakade av den relativt nya 15 åriga utgåvan från Glenmorangie.</p> <p>Nedan följer en kort sammanfattande beskrivning över regionen.</p>
---	---

Regionen täcker norra Skottlands fastland och angränsar i söder mot regionen Lowland och omfattar regionen Speyside (se kartbilder). Regionen ligger i höjd med ett område mellan Malmö och Norrköping i Sverige.

Highland avgränsades mot Lowland av en skatteteknisk gräns under 1700-talet. Regionen är geografiskt den största i Skottland och har också delats upp i ett antal mindre områden som kallas *Northern*, *Western*, *Eastern*, *Southern* samt *Speyside*. Även underregionen *Islands* brukar inordnas under grundregionen Highlands

Highlands täcker två tredjedelar av skottlands yta och har en rätt varierande natur av berg, sjöar, floder, mossar och hedar.

Northern Highlands täcker området från *Loch Ness* mot floden *Nairn* och norrut.

Whisky från det här området anses ha en fyllig kropp och samtidigt vara mild, söt ren och fruktig till smaken. Den har också en minde del torvsmak än den whisky som producera i söder och öster.

Western Highlands täcker ett område på västkusten mellan *Oban* i söder och *Fort William* i norr (och öster) utmed viken *Loch Linnhe*. Whisky präglas något av salt och torv och är medelfyllig och mild i karaktären.

Eastern Highlands täcker området kring norra sydkusten och gränsar västerut mot *Speyside* utmed floden *Deveron* och söderut gränsar det mot *Southern Highlands*.

Whiskyn anses ha fyllig kropp med mild, fruktig och söt smak.


Southern Highlands ligger omedelbart norr om Lowlands österut från sjön *Loch Lomond* mot staden *Forfar* och norrut mot staden *Pitlochy*. Detta är en bördig jordbruksbygd rik på stenkol.

Whiskyn anses vara fyllig och fruktig och har en del gemensamt med låglandswhiskyn.


Speyside och *Islands* beskrivs på annan plats.

Maltwhisky från Highlands (inklusive underregioner) anses generellt vara medelfyllig, blommig och väldoftande och har en mer utpräglad karaktär än whisky från Lowland.

Prov nr 2 - Glenmorangie 15 år

	<p>Då provningen var inriktad på grunderna i whisytillverkning och de olika skotska regionerna så noterade vi inget speciellt om respektive whisky.</p> <p>Se istället presentationen av respektive destilleri längre ner i sammanfattningen.</p>
---	---

SPEYSIDE

	<p>Pigge Sundberg fortsatte med att presentera regionen Speyside. Det vi smakade av den här gången var lite äldre historia, Glenlivet 21 år</p> <p>Nedan följer en kort sammanfattande beskrivning över regionen.</p>
---	---

Område i norra Skottland mellan floden *Nairn* i väster och floden *Deverton* i öster och söder ut till i höjd med *Aberdeen*. Regionen ligger i höjd med ett område mellan Ullared och Onsala i Sverige.

Hela regionen Speyside ingår i regionen Highlands och det är inte alla som ser Speyside som en egen region. Vi inom AWS väljer dock, precis som flertalet att behandla Speyside som egen sådan. Likaså är gränserna för regionen varierande mellan olika böcker och kartor så exakt var gränserna går får vi nog lämna därhän. Beskrivningen ovan bygger på Per Ellsberger's beskrivning samt kartor.

I Speyside tillverkas många kända whiskysorter såsom Glenfiddich, Glenlivet och Glen Grant. Detta är den region som har flest destillerier. En stor del av all världens whisky kommer från Speyside.


Samlingen av destillerier just här kommer att den milda och söta whiskyn härifrån blev väldigt populär i slutet av 1800-talet vilket var en tid då det verkligen var full fart i whiskyindustrin. Samtidigt byggdes järnvägarna ut till norra skottland och transporterna blev därmed också mindre beroende av sjövägarna. Många nya destillerier byggdes under därför under senare delen av århundradet..

Regionen har ett mjukt vatten med låg kalkhalt som rinner genom mossar och över granitklippor. Vattnet kommer från smält snö som fyller källorna nedanför bergen. Destillerierna ligger oftast nära de två städerna *Dufftown* eller *Elgin*. Dufftown har sju destillerier så man brukar säga "*Rome was built on seven hills. Dufftown stands on seven stills*". Elgin är idag centrum för både whiskyhandel, whiskylagring och buteljering.


Tack vare backig och växtrik terräng var det ett bra område för smugglare och illegala destillerier. Som vanligt med områden långt från makten (London) fanns det destillerier i bruk här långt innan de blev officiella.

Speysidewhiskyn kan generellt beskrivas som aromatisk och smakrik och anses också vara den sötaste av den skotska whiskyn.

Prov nr 3 - Glenlivet 21 år

	<p>Då provningen var inriktad på grunderna i whiskytillverkning och de olika skotska regionerna så noterade vi inget speciellt om respektive whisky.</p> <p>Se istället presentationen av respektive destilleri längre ner i sammanfattningen.</p>
---	--

CAMPBELTOWN

	<p>Arne Hellberg tog över för att berätta om regionen Campbeltown. Vi smakade nu av den mer okända whiskyn från området (Springbank är ju den kända) som heter Glen Scotia.</p> <p>Nedan följer en kort sammanfattande beskrivning över regionen.</p>
---	---

Campbeltown är en stad på halvön Kintyre på skottlands västkust. Den ligger i höjd med Malmö i Sverige.

Regionen består av staden Campbeltown som ligger på halvön *Kintyre* som ligger på den skotska västkusten. Den sträcker sig från fastlandet söderut så den har ön *Isle of Islay* i väster och ön *Arran* i öster och har nordöstra Irland i sydväst. [*Mull of Kintyre*, *Mull* = udde på gäliska]

Det här är en speciell region som har sett både uppgång och nergång. 1791 fanns det 21 illegala destillerier i staden Campbeltown och ett antal till i närområdet. Det har sedan funnits 35 legala destillerier här. De flesta startades under 1820 – 30-talen. 1930 fanns det tre destillerier kvar och 1940 var de bara två. Det var Springbank och Glen Scotia, som båda har upplevt perioder av stängning men lyckligtvis finns kvar idag. Med bara två destillerier kvar så har det diskuterats om regionen ska få behålla sin ställning som egen region eller inte. Rent historiskt har det en egen karaktär även om det nu idag finns endast 3 destillerier i området.

Nu kan man fråga sig varför det fanns så många destillerier just här i Campbeltown. De mest framträdande orsakerna var nog,

- Historisk och geografiskt en nära förbindelse med Irland, som destillerat whisky under många hundra år
- Området har varit oberoende och varit rätt isolerat (inte så lättillgängligt för kronan)
- Bra och fuktigt klimat (golfströmmen passerar kusten) där det bl a vissa palmer växer vilt.
- Man har haft en skyddad naturhamn. Ångfartygens era ger fördelar då det är lättare att frakta med båt än för de destillerier som låg otillgängligt till inåt landet.
- Kolfyndigheter fann man på halvön redan på 1600-talet. 1870 byggdes järnväg från kolgruvan till staden.
- Stor marknad (Glasgow) ligger nära till.


Likaså kan man se på orsakerna till att de försvann

- Runt sekelskiftet inträdde ett skifte i vilken smak som var populär. Man gick från kraftigare till mjukare whisky. Speyside tog över rent smakmässigt.
- Kolgruvan sinade i samband med krigsutbrottet 1914. Den lades sedan ner 1923.
- Världskriget 1914 till 1918 påverkade självklart också produktionen
- Förbudstiden i USA gjorde att exporten sinade.


Kännetecknande för whiskyn från Campbeltown är att man använt torv för torkningen vilket givit en tydlig torvsmak även om man inte haft samma rökighet som whiskyn från *Isle of Islay*.

Citerat uttalande: "Whiskyn från Lowlands görs för kvinnor, men Campbeltownwhisky gjorde för män".

Prov nr 4 - Glen Scotia 14 år

	<p>Då provningen var inriktad på grunderna i whiskytillverkning och de olika skotska regionerna så noterade vi inget speciellt om respektive whisky.</p> <p>Se istället presentationen av respektive destilleri längre ner i sammanfattningen.</p>
---	--

ISLANDS

	<p>Anders Lundberg tog över presentationen om berättade om regionen Islands som består av flera olika öar. Whiskyn den här gången var Highland Parks relativt nyslåppta 16-åring.</p> <p>Nedan följer en kort sammanfattande beskrivning över regionen.</p>
---	---

Regionen omfattar öarna Arran, Jura, Mull, Skye och Orkney som ligger på Skottlands väst- respektive nordkust.

Den nordliga ögruppen **Orkney** består av ett 70-tal låga och vindpinade öar. Frågar man en Orkney-bo om hur många öar som Orkney består av säger de 41. Enligt kartor och annat så är det över 70 öar men Orkneyborna brukar av tradition definiera en ö som en plats där man kan hålla ett får under ett år utan mänsklig inblandning. Mindre öar räknas liksom inte in. Ca 16 – 17 öar räknas som bebodda. På Mainland (den största av öarna) ligger de två destillerierna *Highland Park* och *Scapa*. Temperaturskillnader som följer årstiderna och påverkar whiskyn som lagras i faten brukar ofta vara något man påtalar i whiskysammanhang. När man kommer till Orkney så gäller inte detta då medeltemperaturen på sommaren ligger på +10C och på vintern på +2C.

Isle of Arran ligger på västkusten mellan halvön *Kintyre* där man finne regionen *Campbeltown* och fastlandet. På ön ligger relativt nystartade (1993) destilleriet *Arran*.

Isle of Jura ligger på västkusten mellan *Isle of Islay* och fastlandet i en tänkt linje i riktning mot *Oban*. Jura betyder hjort (ett bidrag från vårt nordiska språk) om man anser att det finns ca 6000 på ön. Ön har ca 180 innevånare och är känd för att George Orwell skrev sin 1984 här. På ön ligger destilleriet *Isle of Jura*.


Isle of Mull ligger på västkusten norr om Jura och Islay direkt väster om Oban på fastlandet. På ön ligger destilleriet *Tobermory* som också tillverkar whiskyn *Ledaig*.

Isle of Skye ligger ytterligare norrut på västkusten mellan södra delen av Yttre Hebriderna och fastlandet. På ön ligger destilleriet *Talisker*.


Whiskyn från Islandregionen varierar en hel del vilket är förståeligt med tanke på de geografiska skillnaderna. De anses dock ha samma elegans som höglandswhiskyn men med mer torvsmak, komplexitet, krydda och rökighet och har emellanåt även en viss havssälta.

Det nystartade *Blackwood Distillery* på Shetlandsöarna som planerat börja sin produktion 2007, borde nog också räknas till regionen Islands. Vissa källor gör så medan andra placerar det i regionen Highlands. Slutlig placering återstår att se, men borde vara klarlagd när första utgåvan lanseras.

Highland Park 16 år

	<p>Då provningen var inriktad på grunderna i whiskytillverkning och de olika skotska regionerna så noterade vi inget speciellt om respektive whisky.</p> <p>Se istället presentationen av respektive destilleri längre ner i sammanfattningen.</p>
---	--

ISLAY

	<p>Arne Hellberg återkom och berättade den här gången om regionen Islay. Den mer rökiga whisky från den här regionen fick representeras av en 17-åring från Bowmore.</p> <p>Nedan följer en kort sammanfattande beskrivning över regionen.</p>
---	--

Islay är en ö på Skottlands västkust, strax Sydväst om ön Isle of Jura, Norr om Irland. Den ligger i höjd med Glasgow i Skottland och Landskrona i Sverige. Öns yta är 606 kvadratkilometer och man hade ca 2500 innevånare 1998.

Kort beskrivning

Huvudstaden på ön är Bowmore med ca 1000 innevånare. Den norra delen av ön är bergig och i Öster löper en ås, medan centrala och västliga delarna är mer jämna. Av den totala ytan (606 kv.km) så upptas ca 150 kv.km av djupa torvmossar. Islay är den bördigaste och mest produktiva av öarna på de skotska västkusten. Huvudnäringen är maltwhiskyproduktion och till viss del fåravel. Numera får man väl räkna in whiskyturister som en del av näringen också.

Man kan anse att Islay är idealiskt för whiskyproduktion. Nederbörden från Atlanten kommer in österifrån och är därmed inte försurad eller nersmutsad. Regnvattnet dränker torvmossarna och lakar ur smakämnen ur torven innan vattnet bildar vattendrag i riktning mot havet. Eftersom det inte heller bedrivs jordbruk i någon större omfattning på ön finns det heller inte några konstgjorda gödningsmedel eller bekämpningsmedel eller nitrater i jorden som vattnet rinner igenom. Med andra ord är vattnet väldigt rent.

Det är en liten ö men den har omfattat fler än 20 destillerier. Det var en skattelag "Wash Acts" från 1713, och började tillämpas 1725, som av misstag skrevs så att den inte omfattade ön. Det gjorde att det blev populärt att driva destillerier där. Den första skattetjänstemannen steg iland på ön först 1797. Idag finns det 8 destillerier på ön.

Från Islay kommer den mest smakrika whiskyn i Skottland, och därför har den fått utgöra en egen kategori. Det är den ofta extremt koncentrerat rökiga torvsmaken, sältan från tång och tjäran som identifierar en Islay-whisky.


Man kan anta att den speciella smaken kommer från

- brännorven som innehåller mycket vitmossa
- regnvattnet som har smaksatts genom de torvmossor det runnit igenom (redan vattnet har kraftig smak)
- den speciell torven (blåsvart) "Black Peat" som förutom vitmossa innehåller, ljung, kråkbär, bräkenväxter m m, även små mängder bandtång.

En del destillerier har nu valt att ta sitt vatten från mindre "torviga" källor än man gjorde förr.

Inom produktionen av blended whisky används ofta Islay-whisky som en "extra krydda" för att ge en viss önskad karaktär

Bowmore 17 år

	<p>Då provningen var inriktad på grunderna i whiskytillverkning och de olika skotska regionerna så noterade vi inget speciellt om respektive whisky.</p> <p>Se istället presentationen av respektive destilleri längre ner i sammanfattningen.</p>
---	--

Omröstningsresultat:

Vi frågade som vanligt efter vilken whisky som deltagarna hade som favorit, och resultatet blev,

Prov 1	Littlemill 8 år	0 röster
Prov 2	Glenmorangie 15 år	16 röster
Prov 3	Glenlivet 21 år	5 röster
Prov 4	Glen Scotia 14 år	0 röster
Prov 5	Highland Park 16 år	11 röster
Prov 6	Bowmore 17 år	17 röster

Vi fann att det var två som fick mest gillande där Bowmore kom först efter att ha fått en röst mer än Glenmorangie. Ett intressant utfall där vi hade en mildare whisky och en kraftigare rökig som favoriter. Styrelsen tolkar det som att vi har en bra spridning på smakpreferenserna i föreningen. Något som vi alltid försöker uppmuntra.

.

Lotteri och avslutning

Priser vid lotteriet var denna gång bland annat två whiskyböcker, där man kan läsa mer om tillverkning, regioner och destillerier än vad som togs upp idag.

.

Vi var rätt 14 deltagare som stannade kvar och åt av den trevliga BBQ-kycklingen från Win-Jan's. Det var mycket gott. Vi testade nu för första gången att lämna ut matkuponger i samband med registrering. Något som vi kanske kommer att fortsätta med framöver.

Lokalen fungerade återigen väldigt bra och det var trevligt att kunna visa fram fler föreläsare ur styrelsen (andra än "de vanliga snackpåsarna" Hans och Arne).

Av de kommentarer vi fick så verkar vi återigen ha genomfört en väldigt lyckad provning.

Styrelsen tackar för de positiva kommentarerna. Vi kommer att arbeta vidare i samma anda så gott vi kan.

Littlemill Distillery

Destillerifakta: Littlemill (Lowlands)

Ägare:	Loch Lomond Distillery co. (äger 3 destillerier)
Startår:	1772
Produktionskapacitet:	0 liter per år (destillerier är rivet)
Ingår/ingick i Blended:	- - -
Uttal:	- - -

Kort historik:

Destilleriet grundades 1772 (det finns de som hävdar att det grundades före 1750) och är därmed ett av de äldre destillerierna i skottland. Destilleriet låg vid foten av *Kilpatrick Hills* vid flodbanken till floden *Clyde*, vid byn *Bowling*.

1823 får en Jane MacGregor licensen, vilket gör henne till en av de första kvinnorna i branschen, sannolikt den första. En Man vid namn Hector Andersen ägde destilleriet fram till 1843, då han sålde det och istället byggde upp *Caol Ila*. 191 köpt det av en amerikan Duncan G Thomas, 1959 går Barton Brands on som delägare, 1971 köps ägarna ut och bolaget Barton Distilling bildas.

Destillerier var sedan stängd mellan 1984 och 1989 och stängdes sedan igen för gott 1992. Ägarna går i konkurs 1994 och Glen Catrine Bonded Warehouse Ltd köper Littlemill. Under 1996 monteras utrustningen ner och en del av byggnaderna rivs. 2004 förstörde en brand mycket av de kvarvarande byggnaderna. 2005 river man destilleriet. Kvar finns nu bara två torn.

Noterbart om produktionen är att man hämtade processvattnet och kornet från Highlands.

Före 1930 destillerade man enligt traditionen i lågländerna, tre gånger (trippeldestillering) men därefter övergick man till dubbeldestillering.

Ägaren Duncan G Thomas försökte åstadkomma en whisky som mognade snabbare än traditionellt genom att kombinera tekniken för destillering med traditionell kittelpanna med användandet av en Coffey-panna. En av dessa hybrid-whiskys heter "Dunglas" och anses vara en av världens mest sällsynta whiskysorter. En annan experimentwhisky heter "Dumbuck" och har inte buteljerats ännu. Tillverkningen av dessa whiskysorter upphörde 1972.

Utgåvor:

I många år har den normala utgåvan varit en 8-åring. 2005 släpptes en officiell 12-åring. Oberoende buteljerare har gett ut 16 åringar från 1989 och 1991.

Glenmorangie Distillery

Destillerifakta: Glenmorangie (Highland)

Ägare:	Glenmorangie Co (vilka ägs av Møet Hennessy, som i som tur ägs av LVMH och Diageo) (Diageo äger 44 destillerier, Møet Hennessy 3)
Startår:	1843
Produktionskapacitet:	4 000 000 liter per år
Ingår/ingick i Blended:	Bailie Nicol Jarvie, Highland Queen, Martins m fl.
Uttal:	glenn måå´randji

Kort historik:

1843 fick destilleriet licens och ägarna, William Matheson och hans bror, hade före det byggt om det från bryggeriet Morangi (grundat 1733). Whiskytillverkning har bevisligen förekommit på *Morangie Farm* sedan 1703. Destilleriet är uppkallat efter vattendragen *Morangie Burn*. Glenmorangie blir vid översättning från högländska *The Glen of Tranquillity* vilket blir något i stil med "Stillhetens dal". Vattnet tar man dock från källan *Tarlogie Springs*.

1887 ombildades bolaget till Glenmorangie Distillery Company. 1918 säljs det till destilleriets största kunder. Man hade ingen mellan 1931 – 1936. 1980 utökar man från två till fyra pannor för att 1990 dubbla till åtta. 2004 köper Glenmorangie *Scotch Malt Whisky Society* och blir samma år uppköpta av Moét Hennessy.

Glenmorangie köpta in sina första pannor från ett nerlagt gin-destilleri och den formen har man sedan behållit även för nya pannor. Gin-pannorna är mindre, klotrunda med mycket långa och smala halsar.

Fathantering

Glenmorangie äger en del av en skog i Ozark Mountains i Missouri, USA. De avverkar träd, låter sitt trä torka enbart av luften och bygger sedan fat av detta. Sedan lånar de i fyra år ut de färdigställda faten till Heaven Hill Bourbon destillery i Kentucky som använder dem för att lagra sin Bourbon. Sedan tas det tillbaka och skeppas vidare till Tain där destilleriet ligger.

Glenmorangies malt-whisky lagras till 100% i förde detta Bourbon-fat bortsett från den whisky som ingår i deras 'Wood Finishing' serie. Glenmorangie började experimentera med fatlagringar på andra typer av fat under 1908-talet. Nuförtiden har man en hel serie med olika fatlagringar. Glenmorangie har en policy att omkring 95% av all whisky som buteljeras är Single Malt. Resten används till deras egna Blended Whiskies. För många andra destillerier är förhållandena det omvända.

Utgåvor:

Standardutgåvorna är idag utgåvor på 10-år, 15-år, 18-år och fyra "Wood finishes" från lagring på Port, Sherry, Madeira och Bourgogne-fat. Det finns även andra utgåvor såsom Artisan cask, 1993 Truffle Oak Reserve och 30-årig Oloroso finish. Man har också använd sig av fat från mer exklusiva viner i en del utgåvor.

Glenlivet Distillery

Destillerifakta: Glenlivet (Speyside)

Ägare:	Chivas Brothers (som i sin tur ägs av Pernod Ricard, vilka äger 18 destillerier)
Startår:	1824
Produktionskapacitet:	5 900 000 liter per år
Ingår/ingick i Blended:	Chivas Regal, Royal Salute
Uttal:	glenn li'vvet

Kort historik:

1817 ärvde whiskysmugglaren och destillatören George Smith ett illegalt gårdsdestilleri *Upper Drummin* av sin fader Andrew Smith. Där hade man producerat whisky sedan 1774. George ansökte om licens för destillering 1824 och *Upper Drummin Distillery* blev därmed ett av de första som erhöll licens enligt lagen från 1823.

Att George Smith beviljas licens och därmed drev en laglig verksamhet sågs inte med blida ögon av grannarna i bygden, av vilka många var inblandade i den illegala tillverkningen. Han ansågs vara en svikare och han hotades också till livet. I destilleriets journal har det noterats *"I was warned that they meant to burn down the distillery to the ground, and me in the heart of it"*. Därefter bar han alltid ett par pistoler som inte lämnade hans bälte på de närmaste tio åren. En annan av grannarna som hade ansökt om licens överfölls och misshandlades svårt. En annan fick sitt destilleri nerbränt där ägaren innebrändes. George begärde då skydd av myndigheterna. Då även skattefogdar hade överfallits i trakten kommenderade 1828 ett dragonförband till dalgången. Några indelta soldater posterades också som vakter vid *Upper Drummin*. Efterhand finner myndigheterna på de flesta illegala destillerierna och förstör dem.

1859 stängs destilleriet och utrustningen flyttas till en ny gård. Det nya destilleriet får då namnet Glenlivet. George Smith och Andrew P. Usher (pionjär inom blended whisky) inledde samarbete 1864 och whiskyn exporterades för första gången till utlandet varvid efterfrågan ökade ytterligare. Glenlivet var nu ett välkänt namn som angav kvalitet. Det medförde att alla möjliga tillverkare började sätt namnet Glenlivet på sina produkter. Det var så omfattande att om alla destillerier som angav att de låg i dalgången verkligen hade gjort det så hade de inte fått plats. Dalgången kallades därför ett tag för Skottlands längsta dal.

1871 tar sonen John över och han ansöker 1880 om ensamrättigheterna till namnet Glenlivet. Beslut tas att andra destillerier får ange Glenlivet för marknadsföring om de först anger destilleriets namn med ett bindestreck före order Glenlivet (exempelvis Balvenie-Glenlivet). Numera är det få som använder sig av den här namnsättningen.

Efter några generationer och ägarbyten så hamnar Glenlivet Distillers Ltd tillslut 2001 hos Pernod Ricard. De har som mål att öka försäljningen av Glenlivet för att bättre matcha storsäljaren Glenfiddich.

Utgåvor:

Standardutgåvorna är idag en 12-åring (bourbon), 15-åring (fransk ek) och en 18-åring (sherry) samt en begränsad upplaga av 21-åringen. Det finns även en del utgåvor från deras "Cellar Collection" och tre utgåvor för tax-free vilka är 12 år (Sherry), 15 år och 16 år (Nadurra). Det finns även utgåvor från oberoende buteljerare.

Glen Scotia Distillery

Destillerifakta: Glen Scotia (Campbeltown)

Ägare:	Loch Lomond Distillery co. (äger 3 destillerier)
Startår:	1832
Produktionskapacitet:	750 000 liter per år
Ingår/ingick i Blended:	Black Prince, Royal Escort m fl
Uttal:	- - -

Kort historik:

Destilleriet grundades av familjen Galbraight 1832. Destilleriet ligger i staden Campbeltown som ligger på halvön Kintyre på Skottlands västkust. Destilleriet byter ägare under åren. En del ägarbyten att nämna var försäljning till West Highland Malt Distillers 191, Duncan MacCallum 1924, Bloch Brothers 1930, Hiram Walker 1954, A. Gilles & Co 1955, Gibson International 1989, Glen Catrine Bonded Warehouse Ltd 1994 och senast Loch Lomond Distillers 2000.

Noterbart är att destilleriet varit stängt åren 1928 - 1933, samt 1984 – 1999 och att det senast var ägarna till Springbank som drog igång produktionen 1999. Den forne ägaren Duncan MacCallum dränkte sig i vattnet *Campbeltown Loch* efter att ha blivit lurad på en stor summa pengar. Han sägs spöka där.

Destilleriet är ett av Skottlands minsta. De har endast ett par pannor.

Det finns de som anser att Glen Scotia ligger närmare den ursprungliga Campbeltown-whiskyns karaktär än grannen Springbank (om man bortser från whiskyn Longrow).

Att ha Springbank som en mer känd och omtalad granne har gjort att Glen Scotia emellanåt blivit känt som "the other one". Kanske inte så lyckat för de som vill sätta Glen Scotia på whiskykartan.

Utgåvor:

2005 släpptes en officiell 12-åring. Det har funnits äldre 8-,14- och 17-åriga utgåvor.

Det ryktas att en rökig variant är på gång.

Highland Park Distillery

Destillerifakta: Highland Park (Orkney / Islands)

Ägare:	Edrington Group (äger 6 destillerier)
Startår:	1798
Produktionskapacitet:	2 500 000 liter per år
Ingår/ingick i Blended:	Cutty Sark, Famous Grouse
Uttal:	- - -

Kort historik:

Först lite om hur det gick till innan destilleriet byggdes. En Magnus Eunson arbetade som kyrkvaktmästare och säga ha förvarat sitt lager med maltwhisky under predikstolen i kyrkan. När nya skatteindrivare kom till ön hade de hört ryktet om detta, men innan någon razzia företogs hade Eunson blivit förvarnad och flyttade faten hem till sig. Där lade han ett kistlock över faten och täckte det med ett vitt tygstycke och samlade ihop familjemedlemmarna, tjänstefolk och några grannar tillsammans med några biblar och psalmböcker. När skatteindrivarna till slut knackade på så släpptes de in och läts förstå att de kommit olägligt. En av de "närstående" viskade "smittkoppor" till skattefogdarna som avlägsnade sig så snabbt de kunde. Eunson åkte till slut fast för illegal whiskytillverkning. Representanter från Highland Park brukar förklara att destilleriet grundades först när Eunson hade "åkt fast".

Det var en David Robertson som "grundade" destilleriet 1798. 1816 tog den skattmas som hade ertappad Magnus över fram till 1826 då det tas över av Robert Borwick. Roberts son George tog över 1840 och destilleriet började förfalla. När hans yngre bror James ärvde destilleriet försökte han sälja det eftersom det inte gick att kombinera med hans prästerskap. 1895 köptes destilleriet av James Grant som tre år senare ökade antalet pannor från två till fyra. 1937 köptes Highland Park av Highland Distilleries. 1979 investerar man stora summor för att marknadsföra Highland Park som en Singel Malt vilket därmed fick upp försäljningsvolymen. 1999 köptes Highland Distilleries av Edrington Group.

Highland Park är ett av fåtal destillerier som mälta korn i egen regi. Ungefär 20% av malten produceras lokalt medan resten köps in från Tamdhu Distillery (Highlands). Då kornet som växer på Orkney inte passar för whiskytillverkning så även köps det in från fastlandet. Torven som används grävs fram ur *Hobbister Hill*. Malten röks till ca 20 ppm (motsvarande som för Bowmore). Noterbart är att Highland Park räknas som det nordligaste destilleriet i Skottland. Generellt brukar whiskyn från Highland Park bestå av större andelar från sherry-fat ju äldre den är.

Utgåvor:

Highland Park har som standardutgåvor 12, 18, 25 år samt en 15-åring som produceras speciellt för Sainsbury's (en varuhuskedja i UK). 2005 släpptes också en 30-åring samt 16-åringen (i tax-free butikerna).

Det finns en hel del utgåvor från oberoende buteljerare av Highland Park whisky. Highland Park har dock nyligen beslutat att fortsättningsvis inte sälja till oberoende buteljerare efter som man har så hög egen försäljning

Bowmore Distillery

Destillerifakta: Bowmore (Islay)

Ägare:	Morrison Bowmore Distillers (äger 3 destillerier)
Startår:	1779
Produktionskapacitet:	2 000 000 liter per år
Ingår/ingick i Blended:	Rob Roy m fl
Uttal:	"bo måå'r"

Kort historik:

Destilleriet grundades av John Simpson 1779 och är det äldsta destilleriet på Islay. Det ligger alldeles intill viken och den lilla piren i samhället Bowmore, vilket också är öns huvudstad. Bowmore är beläget på östra sidan av viken *Loch Indaal*. Destilleriet byter ägare under åren säljs till Bowmore Distillery Company 1892, J. B. Sheriff and Company 1925, Distillers Company Limited 1929, William Grigor & Sons 1950 för att slutligen köpas av Stanley P Morrison, som också grundar Morrison Bowmore Distillers Ltd. 1989 köper japanska Suntory in sig med 35% i företaget och 1994 tar dom över kontrollen helt.

Bowmore Distillery är flaggskeppet i Bowmore group där även Auchentoshan och Glen Garioch ingår. De är också ett av få destillerier som har egen mältning (ca 40% av behovet) producerar man på egen hand vilket gör att de också är störst i Skottland vad gäller ton egenmältat. Torven som används från *Laggan moss* och man röker malten till 20 - 25 ppm och den färdiga spriten har en halt av 10 ppm. Vattnet tas från *Laggan river*, vilken är den största floden på Islay.

Mäskkaren är av koppar, vilket är ovanligt. För ett antal årtionden sedan bytte man ut sina *washbacks* (jäskaren) av trä till motsvarande i rostfritt men 1990 återgick man till träkar eftersom det ansågs gynna karaktären på whiskyn.

1990 donerade man lagerhus nummer tre till kommunen som därefter byggdes om till badhus. Vattnet värms upp med varmt processvatten från destilleriet.

Utgåvor:

Bowmore har standardutgåvorna 12, 17 och 25 år, Cask Strength, Dusk, Darkest, Dawn, Surf och Enigma. De två senaste säljs endast via taxfree-butiker. Bowmore har också på senare tid gett ut ett begränsade buteljeringar med åldrar på 16, 34 och 37 år. De har också tidigare givit ut legendariska buteljeringar av "Black Bowmore" 1993, 1994 och 1995.

Källor och hänvisningar:

- "Malt Whisky Yearbook 2007"
- "Skotsk Whisky - all om maltwhisky", Per Ellsberger 1999
- "Stora boken om Whisky", Michael Jackson 1987.
- "The enthusiast's course on enjoying malt whisky", Pär Caldenby 2006
- Noteringar från föreläsning av Bernt Sjödin, AWS provning 14.
- Noteringar från föreläsning av Gerry Tosh, AWS provning 19.
- www.glenmorangie.com
- www.whiskyguiden.se

Sammanställning över provad whisky:

Uppgifterna kommer från Systembolaget om inget annat anges.

Littlemill 8 år	308 SEK (föreningens inköpspris, Juni 2005)
Denna utgåva finns inte i sortimentet	Alkoholhalt 40 %
Färg	notering saknas
Doft	notering saknas
Smak	notering saknas

Glenmorangie 15 år	Pris 449 SEK
Nr 10489 - Ordinarie sortiment	Alkoholhalt 43 %
Färg	Mörk, gyllengul färg
Doft	Stor, tydligt maltig doft med fatkaraktär, inslag av torkade aprikoser, päron, halm och honung.
Smak	Balanserad, maltig whisky med tydlig fatkaraktär, inslag av torkade aprikoser, päron, kryddor och kola.

Glenlivet 21 år (Archive)	Pris 795 SEK
Nr 10499 - Ordinarie sortiment	Alkoholhalt 43 %
Färg	Mörkt bärnstensfärgad
Doft	Nyanserad, elegant, aningen rökig doft med inslag av fat, honung, smörkola och malt.
Smak	Nyanserad, harmonisk, något rökig smak med inslag av fat, kryddor, malt, honung och örter.

Glen Scotia 14 år	347 SEK (föreningens inköpspris, Juni 2005)
Denna utgåva finns inte i sortimentet	Alkoholhalt 40 %
Färg	notering saknas
Doft	notering saknas
Smak	notering saknas

Highland Park 16 år (100 cl)	395,60 SEK (föreningens inköpspris, November 2005)
Denna utgåva finns inte i sortimentet	Alkoholhalt 40 %
Färg	notering saknas
Doft	notering saknas
Smak	notering saknas

Bowmore 17 år	Pris 563 SEK
Nr 428 - Ordinarie sortiment	Alkoholhalt 43 %
Färg	Bärnstensfärgad.
Doft	Nyanserad, rökig doft med inslag av fat, jod, eukalyptus och valnöt.
Smak	Tydligt rökig, aningen nötig smak med inslag av fat, tjära, jod och torkad aprikos.